N°. 3003 | 1857.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5.00; voor de Provincien ƒ 6.00; *franko* door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG 17 MAART.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 16 Maart.

DE ONDERWIJS-WET.

Het is moeijelijk om, bij de beoordeeling van dit al lergewigtigst belang binnen zekere palen van beknoptheid te blijven. Het wetsonderwerp raakt toch aan alle groote politieke en maatschappelijke vraagstukken; het grijpt magtig in op de godsdienstige toekomst des volks; en 't heeft, daarenboven ten onzent eene geschiedenis, die 't vraagstuk [illegible] warmen strijd, sinds jaren en jaren als *pro aris et focis* gevoerd. Wie zich alzoo op het veld van het onderwijs begeeft, staat voor eene ruimte, die niet slechts figuurlijk, maar met der daad onafzienbaar is.

Er is herhaaldelijk gezegd, dat de quaestie is uitgeput. Wij betwijfelen dat. En ten bewijze daarvan zou alleen deze grond voldoende zijn, dat er nog zoo veel misverstand heerscht omtrent de hoofdvragen. Zulks zou ons nopen om de quaestie *ab ovo* op te vatten. Maar van den anderen kant komt ons de gelegenheid weinig geschikt voor om open ooren te vinden, die voor partijschap gesloten zijn. Het vraagstuk behoort [illegible] der politieke hartstogten [illegible] van tweedragt, is het best [illegible] oplossing behoeft, zoo algemeen, dat eene uitvoerige discussie en eene nieuwe behandeling van het onderwerp, bij velen onwelkom zijn zou en geen gehoor zou vinden.

Wij moeten ons derhalve beperken. Maar zulks mag ons niet verhinderen om, zij het dan ook slechts beknoptelijk, ten minste het voornaamste te zeggen van hetgeen [illegible] op het hart ligt. De Regering toch is en moet geneigd zijn om de waarheid te kennen, opdat hare voordragt, die ver is van eene goede regeling te geven, ten minste zoo veel mogelijk verbeterd worde. En waar die verbetering mogt achterlijk blijven, is 't noodig, dat men ten minste door een protest blijk geve, het verwerpelijke niet aan te nemen als eene weldaad.

Wij vatten onze beschouwingen in de drie volgende hoofdpunten zamen:

1. Wat moet de voordragt zijn?
2. Wat is zij?
3. Wat zal zij worden?

I. WAT MOET DE VOORDRAGT ZIJN?

Met die vraag te stellen, plaatsen wij ons al aanstonds op het veld der beginselen. De school — behoeft het gezegd? is, wat men ook beweeren moge, een krachtig middel tot opvoeding van het volk. Men kan niet verhinderen dat de school met het verstand niet tevens het hart vormt. Daarom moest zij godsdienstig zijn, en leerstellig-godsdienstig, opdat de godsdienst opgroeije met het kind en den ganschen mensch doordringe. Wij meenen dat dit voor onbetwist kan worden gehouden. Het heeft trouwens der menschheid ten alle tijde, onder alle gezindten, en zelfs in de heidensche afdwalingen tot regel gestrekt. Ons zijn op dien regel geene uitzonderingen bekend. Zelfs maken onze protestantsche liberalen, zoomin als de belgische en fransche vrijgeesten, daarop eene uitzondering. 't Is waar, zij verzetten zich tegen christelijk-leerstellig godsdienstig onderwijs op school. Maar waarom? Om 'tzelfde beginsel, waarom anderen het christelijk-leerstellig godsdienstig onderwijs vorderen. Zij willen de jeugd vormen naar hunne begrippen omtrent de godsdienst, en dewijl die begrippen niet christelijk-leerstellig zijn, daarom willen zij van 't christelijk-leerstellige op de school niets weten. De gansche strijd van 't liberalismus tegen de christelijke school is derhalve niet anders op te nemen dan voor een onbetwistbaar bewijs, dat de school de jeugd opvoedt, en dat men daarom van de school wil gebruik maken, om de jeugd te vormen naar *zijne*, niet leerstellig-christelijke, godsdienstige begrippen.

Nu splitst zich ongelukkiglijk ons volk in kerkelijke zaken niet slechts in drie groote afdeelingen, in Israëlieten, Protestanten en in Katholieken; maar daarenboven gaan de Protestanten in eene menigte van onderdeelen uit elkander. Men moet het derhalve met de memorie van toelichting toestemmen, dat de splitsing der openbare scholen, naar de gezindten, in de uitvoering op een tal van moeijelijkheden zou stuiten. Men acht de leerstellig-godsdienstige school om onzen bijzonderen toestand schier onbereikbaar. En alhoewel zulks niet bewezen is — de bezwaren worden zoo hoog opgegeven, dat men er zich bij neerlegt, ofschoon niet zonder diep leedwezen en met maar al te zeer gegronde bezorgdheid. Want met van de gesplitste school af te zien, komt men tot de *gemengde school*, tot de school dergenen, die geen leerstellig Christendom zijn toegedaan, en daarom de jeugd naar hunne niet leerstellig-godsdienstige begrippen willen opvoeden. De *gemengde* school, die reeds uit haren aard wantrouwen inboezemt, geeft alzoo nog eene reden te meer van bezorgdheid, omdat zij volkomen bevredigt die talrijke klasse van invloedhebbende lieden, die alle dogmatiek versmaadt en er op uit is, om ons volk naar hare geestesrigting op te voeden.

Wat is het gevolg daarvan? Dat de gemengde school onmogelijk ooit de Katholieken, de Protestanten en de Israëlieten kan bevredigen, die, aan de dogmatiek gehecht, haar achten te zijn de grondslag van alle moraal. Alleen kunnen zij zich de *gemengde* school laten welgevallen als een onvermijdelijk kwaad, onder de voorwaarde, dat [illegible] *streng en onverbiddelijk* zal [illegible]

Is dan de *gesplitste* school hier te verkrijgen, moet de *gemengde* school worden gehandhaafd — men vergete niet, dat men van den eenen kant een overgroot offer vraagt aan al wie aan leerstellig geloof hecht, en van den anderen kant volkomen inwilligt de wenschen dergenen, die van leerstellig geloof afkeerig zijn. En men zal dan in beide opzigten de billijkheid van den eisch geregtvaardigd zien, dat de wet van de *gemengde* school moet weeren al wat tot eenig misbruik aanleiding zou kunnen geven. Ook de Regering schijnt daarvan overtuigd, als zij in hare memorie van toelichting, pag. 28, bij art. 21, zegt: »De Regering wil *geene eenzijdige* »rigting volgen of gevolgd hebben." Zij »begeert niets »anders, dan dat de openbare school zoo zij [illegible] »dat de kinderen van alle gezindheden daarvan [illegible] »kunnen gebruik maken."

Wij stellen hier ter zijde de vraag, of en in hoeverre de Regering aan dit haar beginsel bij de wets-voordragt en in de memorie van toelichting is getrouw gebleven. Genoeg zij het hier te hebben opgemerkt, dat zij het openlijk erkent en huldigt. Wij kunnen alzoo verder gaan en onderzoeken, wat eene *gemengde* school zijn moet, waarin *geene eenzijdige rigting* mag gevolgd worden?

Zij moet een *neutraal* terrein zijn, waarop van niets ooit spraak mag wezen, noch direktelijk noch indirektelijk, van niets wat aan de godsdienstige begrippen der daarop vergaderde kinderen zou kunnen schaden.

En de wet, die dat neutraal terrein regelt? Zij moet een vredes-verdrag zijn, hetwelk aan alle partijen genoegzame waarborgen geeft, dat de neutraliteit van de school niet zal worden geschonden.

Wil de Regering zulk een vredesverdrag? In het algemeen gesproken, schijnt men bevestigend te moeten antwoorden; want zij is opgetreden onder de banier der *verzoening*. En herhaaldelijk heeft zij verklaard op de openbare school de godsdienstige begrippen van alle gezindten te willen eerbiedigen. Eene dergelijke verklaring heeft zij zelfs, door middel der troonrede, in den mond des Konings geplaatst, als om daarop een grooter wigt te leggen. Het doet er hier niets toe, of de Regering in hare voordragt daaraan meer of minder is getrouw gebleven. Wij drukken thans slechts op die herhaaldelijk gegeven verklaringen, omdat zij doen zien, dat, ten spijt der in beweging gebragte hartstogten, het beginsel der neutraliteit telken male is gehandhaafd, zoo dikwerf de Regering, uit die beweging gesproten, haar had te bespreken. Ook dit getuigt, dat de neutraliteit der gemengde school een levensbeginsel is, waarvan niet mag worden afgeweken te eeniger zijde. Dat is overigens zoo blijkbaar, dat het geen bewijs behoeft en niet wordt betwist, zelfs niet door diegenen, die de *gemengde* school naar zich toe trachten te trekken in hunne eenzijdige rigting. Het beginsel is door allen erkend; ofschoon men er niettemin naar tracht, om in de praktijk terug te nemen, wat men in beginsel heeft vastgesteld.

Maar daarom is het des te meer noodig, dat het vredesverdrag, 'twelk het ontwerp van wet ons moet aanbieden, duidelijk en onbetwistbaar zij op die punten, waarop het aankomt.

Een vredes-verdrag, zooals er velen door de diplomatie getroffen worden, zou hier weinig baten. In de groote wereldgeschillen, die soms de groote mogendheden verdeelen, zijn de onderhandelaren dikwerf te vreden als zij een woord ontmoeten, waartegen niemand bezwaar heeft, omdat de beteekenis van het woord onbepaald is, voor velerlei opvattingen vatbaar, en ieder het in zijnen zin kan nemen. Men behelpt zich daarmee bij gebrek aan beter, men sluit den vrede en wacht de toekomst af, die misschien in geene reeks van jaren en welligt nooit de noodzakelijkheid zal voortbrengen, om aan het *onbepaalde* woord eene *bepaalde* beteekenis te geven. Middelerwijl wordt door zulk een woord, omdat het aller regten reserveert, de vrede der wereld gehandhaafd.

Hebben wij 't noodig te zeggen, dat zulk een vredesverdrag in zake der gemengde school niet kan opgaan? De neutraliteit dier school is eene zaak van praktijk en van dagelijksche praktijk door 't gansche land, van provincie tot provincie, van stad tot stad, van dorp tot dorp. [illegible] met behulp van een *onbepaald* woord — morgen zal er strijd ontstaan op zoo vele punten van 't land, als er aan 't *onbepaald* woord verschillende beteekenis wordt gehecht en de praktijk afwijkt van 't algemeene beginsel, dat voor iedere partij, in de zaak betrokken, een levensbeginsel is. Men make zich daaromtrent geene illuziën. Nooit zullen Protestanten hunne kinderen katholiek laten opvoeden; nooit zullen Katholieken hunne kinderen met protestantsche denkbeelden laten opwillen; nooit zullen Joden lijdelijk blijven bij eene verchristelijking hunner kinderen. En allen, Protestanten, Katholieken en Israëlieten zullen staan als één man tegen [illegible] onverschilligheid, die moraal predikt [illegible]

De wet derhalve, wil zij [illegible] moet niet een onbestemd woord [illegible] vrede kan hebben, omdat ieder 't in een verschillenden zin opvat; zij moet de zekerheid geven, dat de school, die in beginsel tot een neutraal terrein wordt verklaard, ook in de praktijk een neutraal terrein blijft. Daarom moet de wet *duidelijk* spreken, opdat er omtrent den zin hoegenaamd geen twijfel bestaan kunne en niemand een voorwendsel vinde om daarvan af te wijken, en zij moet daarenboven *waarborgen* geven, opdat de afwijking, zoo zij desniettegenstaande plaats had, zou kunnen worden geweerd.

Ziedaar wat de voordragt zijn moet, indien zij, in de plaats van een expedient in eene politieke krizis, werkelijk een vredesverdrag zijn zal, waaraan men zich kan onderwerpen, als aan een onvermijdelijk kwaad, maar waarmede alleen zij kunnen zijn ingenomen, die in de dogmatiek slechts zien de [illegible] onverstandig volk, dat behoort te worden voorgelicht door het zoogenaamd verstandig ongeloof en te dien einde de gemengde school behoeft. Dat dezulken bij ons te lande velen zijn, helaas! dat zullen wij niet betwisten. Maar ofschoon zij verre zijn van de meerderheid uit te maken en zij eigenlijk slechts de kleine minderheid vormen — wij weten, dat zij invloedrijke mannen bezitten bijzonder in zake van onderwijs.

Maar juist daarom hebben allen, die aan de Openbaring hechten, groote reden van bezorgdheid en zijn zij *gewetenshalve* verpligt voor de *gemengde* school volkomene zekerheid te eischen, dat de wet haar voor elke eenzijdige rigting behoeden zal.

Het uithongerings-systeem, ten jare 1852 te Wiesbaden in al zijne naaktheid blootgelegd, doch lang vóór dien tijd door de lieden van *Unitas*, *Phylactèrion* en soortgelijke genootschappen in praktijk gebragt, blijft, blijkens het laatste Nommer van de *Fakkel*, het voorname middel, van welks aanwending de partij, in welker dienst dat »protestantsche Volksblad" staat, de vervulling verwacht van hare wenschen. Dat uithongerings-systeem verdedigende en de toepassing er van aanprijzende, bepaalt

zich echter niet langer tot het uitgalmen der ruwe kreeten, waarmede zij tot dusverre hare volgelingen opwekte aan de Katholieken den hongerdood te voltrekken. Wel kan zij er zich niet geheel van onthouden. Zij vraagt, bijv. »of het inderdaad pligt is, om onbekenden voor te trekken boven bekenden, vreemden boven huisgenooten, *vrienden boven vijanden*, Roomschen boven Protestanten?" Zij schijnt evenwel te voelen, dat hare hevige en onzinnige deklamatiën haar bij den bezadigden Nederlander met elken dag terrein hebben doen verliezen; dat haar uithongerings-systeem veroordeeld is; dat het, herdoopt en onder eene minder stuitende benaming, met nieuwe argumenten zelfs aan hare trawanten ter verwezenlijking moet aanbevolen worden. Te dien einde vertoont zich de *Fakkel* dan ook nu niet meer in het kostuum van den sans-culottist, waarin zij nu tien jaren lang gevociféreerd heeft; maar zich drapeerende in de deftige plooijen van eene toga, plaatst zij zich statig op den kansel, slaat zij den Bijbel open, raadpleegt zij wetgeving en staatsbelang en betoogt zij met groote bedaardheid, niet de voortreffelijkheid van het vroeger door haar aangeprezen uithongerings- en verarmings-systeem, maar het God gevallige en om politieke redenen lofwaardige van de handelwijze dier Protestanten, die *bij voorkeur* hunne gunst en rekommandatie aan geloofsgenooten schenken. Dat zij uitsluiting van andersdenkenden, dat zij een hatelijk exkluzivismus zou prediken — foei, welk eene veronderstelling! Die het vermoeden, doen niet weinig te kort aan hare liefderijke bedoelingen. Zij wil niemand uitgesloten hebben. Wat zij alleen wil is dit, dat wanneer een Katholiek en een Protestant dingen naar eenigerlei betrekking, of wanneer een Protestant en een Katholiek dezelfde nering drijven, de Protestanten altijd aan den Protestant »*de voorkeur*" geven zullen. Dat moeten zij doen — spits uwe ooren, volgzame gemeente, en bewonder de geleerdheid van de *Fakkel!* — omdat »in het woordenboek der Esychologie de woorden sympathie en antipathie geene ijdele klanken zijn;" doch daarenboven ook daarom

wijl de Bijbel het voorschrijft,

wijl het in den geest is der wet ter regeling van het armbestuur, en

wijl het staatsbelang het vordert.

Ten betooge, dat, volgens den Bijbel, aan den Protestant onder alle omstandigheden de voorkeur moet geschonken worden boven den Katholiek, haalt de *Fakkel* de woorden van den H. Paulus aan: »Zoo iemand de zijnen, inzonderheid zijne huisgenooten niet verzorgt, die heeft het geloof verloren, en is erger dan een ongeloovige." Naar aanleiding daarvan schrijft zij dan het volgende:

»Elk huisgezin is eene maatschappij in 't klein en huisgenooten zijn leden van zulk eene maatschappij.

»De apostel Paulus spreekt elders ook van huisgenooten des geloofs, aan wien hij wil, dat wij in de eerste en voornaamste plaats wel zullen doen; doet wel aan allen, zegt hij, doch vooral aan de huisgenooten des geloofs. De groote meester had trouwens gezegd tot de zijnen: dit is mijn gebod, dat gij elkander lief hebt, en hieraan zullen allen erkennen, dat gij mijne discipelen zijt, bijaldien gij liefde hebt onder elkander.

»De zijnen vormden met eene maatschappij in het klein.

»Wie is mijne moeder en wie zijn mijne broeders? Zij, die het woord Gods [?] en hetzelve bewaren, die zijn mijne moeder, mijne broeders en mijne zusters. Die maken dus met elkander een geestelijk huisgezin uit. En zoo wij hen, die met ons tot dat huisgezin behooren, zoo wij met andere woorden de huisgenooten des geloofs niet verzorgen, dan hebben wij het geloof verloochend en zijn erger dan de geloovigen.

»En nogtans wil men zulks van ons. Althans men wil, dat wij geene liefde zullen hebben onder elkander. Men wil, dat er onder ons niets bijzonders besta. Die buiten ons zijn, die zullen ons even lief wezen als die tot ons behooren. Wij zullen wel doen aan allen, maar niet aan de huisgenooten des geloofs. Wij zullen aan onze Protestantsche medebroeders niet de minste voorkeur geven, maar veeleer de Roomschen voortrekken, ten einde het te toonen, dat wij boven alle bekrompenheid zijn verheven. Zoo willen het van ons niet alleen de mannen van de Tijd, maar ook onze liberale Ultra's.

»Dat dit de leer van het communisme is op het kerkgenootschappelijk gebied, zullen wij onze lezers wel niet behoeven te herinneren. En zulk eene leer noemen zij de Christelijke!..."

't Spreekt van zelf dat wij in geene wederlegging treden van die wartaal. Tot treffende beschouwingen gaf zij anders stof. In de eerste plaats tot eene beschouwing over het verband der betrachting van goede werken tot het behoud en het verlies des geloofs. In de tweede plaats tot eene beschouwing over de ongerijmde uitlegging door de *Fakkel* aan de woorden van den H. Paulus gegeven. Doch wat zou eene diskussie met de *Fakkel* baten? Men signaleert hare sofisman en daarmede uit. Alleen willen wij doen opmerken, met welke hardnekkigheid zij en die van haren rade zijn het voorschrift van Christus eskamoteeren: »Hebt God lief boven al en uwen naaste als u zelven."

Na hare Bijbel-exegeze, geeft de *Fakkel* een staaltje van haar talent van wets-verklaring. Men leze:

»De armenzorg is bij de wet aan de kerkgenootschappen overgelaten. Wat wil dit toch beteekenen? Immers dit, dat ieder kerkgenootschap voor zijne eigene armen behoort te zorgen. Maar zal ieder kerkgenootschap zulks kunnen doen, dan spreekt het van zelf, dat ieder zijne liefdegaven moet storten in den schoot van het kerkgenootschap tot hetwelk hij behoort. Met andere woorden, de diakonie voorbij te gaan ten einde aan arme Roomschen wel te doen, aan de diakonie der kerkelijke gemeente, waartoe men behoort, weinig of niet te geven, maar wel aan degenen, die kortelijk tot een andere gemeente behooren, is meêwerken om de kerkelijke armenzorg onmogelijk te maken.

»En wat is beter, de armoede te verzachten, of de armoede te voorkomen? Indien het laatste waar is, waaraan voorzeker wel niemand twijfelt, dan rust de pligt zoowel op ons Protestanten als op onze Roomsche landgenooten om alles aan te wenden, wat behoudens eer en pligt mogelijk is, ten einde voor te komen, dat onze kerkelijke geloofsgenooten, die zwak staan, niet tot armoede vervallen. Dezulken moeten wij steunen, ieder in de zijnen. Wij moeten hen begunstigen, aanbevelen, helpen. Wij moeten hen voorstaan, ja, des noods voorttrekken. Dit is, wat men ook zeggen moge, een stellige pligt.

»Er is nog iets. Ieder kerkgenootschap bestaat uit gemeenten en sommige van die gemeenten zijn klein en arm. En toch liggen binnen den wijden kring van die kleine en arme gemeenten onderscheidene boerderijen, welke het eigendom zijn van Protestanten, maar die ze aan Roomschen verhuurd hebben. Is dit in zulk een geval goed te keuren? Mag zulks zoo voortgaan? Ons antwoord is neen. Protestantsche eigenaars van boerderijen, welke gelegen zijn in plaatsen, waar kleine en betrekkelijk arme Protestantsche gemeenten zijn, zijn stellig verpligt, om bij voorkomende omstandigheden aan Protestantsche huurders de voorkeur te geven".

Niemand, die vreemder zal opzien van deze wetsduiding, dan de wetgevers aan welken wij de tegenwoordig geldende armenwet verschuldigd zijn. In haren geest zal het liggen, niet het algemeen belang te behartigen, maar eene zoo scherp mogelijke afscheiding te maken van landgenooten en binnen den getrokken cirkel met de uiterste gestrengheid het, elk voor zich, in toepassing te brengen! 't Is den wetgever lasteren, te beweeren, dat dit zijne bedoeling geweest is. Want die handelt, gelijk de *Fakkel* het wil, is een faktie-man, die het niet zijn vaderland lief heeft en het algemeen welzijn bedoelt, maar slechts eigene verheffing zoekt ten koste van het algemeen.

De bouquet van het kenrig betoog is voor het slot van het artikel. Dat hij eene echte *Fakkel*-lucht van zich geeft, zullen onze lezers gaarne toestemmen.

»Het is van het grootste belang zoowel voor de Katholieken als voor ons Protestanten, dat Nederland staatsregtelijk blijve een Protestantsche Staat. Maar om dat te blijven, daartoe is noodig, dat het getal Protestantsche kiezers niet verminderе, maar vermeerdere. Wie daartoe behoudens eer en pligt kan medewerken, die doe zulks met een vrij en goed geweten. Wie kan meêwerken om brave, oppassende Protestanten voort te helpen, zoodat zij niet meer achter, maar onder het kiezersvolk staan, die doe zulks onbeschroomd. De pligt der vaderlandsliefde, ja van het zelfsbehoud gebiedt het.

't Is het wiesbadener programma *redevivum!* 't Verwondert ons alleen, dat de *Fakkel* er niet de volgende konkluzie aan ontleend heeft: Daar het voor de Katholieken van het grootste belang is, dat Nederland *staatsregtelijk* BLIJVE (?!) een protestantsche Staat, en het uit dien hoofde noodig is, dat het getal protestantsche kiezers vermeerdere, zoo moeten de Katholieken zich verbinden altijd en onder alle omstandigheden tot de verarming hunner eigene geloofsgenooten met de lieden van de *Fakkel* mede te werken en altijd en onder alle omstandigheden aan een Protestant boven een Katholiek de voorkeur schenken. Waarom de *Fakkel* te schroomvallig geweest is om deze gevolgtrekking uit te spreken, vatten wij niet. Intusschen is zij op zulk een goeden weg, dat wij er op voorbereid mogen zijn, haar eerstdaags ook met die buitensporige ongerijmdheid voor den dag te zien treden.

Dezer dagen zijn door den minister van Justitie aan alle ambtenaren van politie en justitie toegezonden de statische tabellen, betreffende het politiewezen over den jare 1855. Daaruit blijkt:

1°. dat het totaal der aangekomen vreemdelingen verre is gebleven beneden dat van de vier vroegere jaren. Dat totaal bedroeg in 1851, 52962; in 1852, 72392; in 1853, 68246; in 1854, 76454; thans slechts 49.496. De oorzaak hiervan is gelegen in de vermindering van het cijfer der aangekomen vreemde landverhuizers. Het getal dezer landverhuizers was namelijk: in 1851, 22990; 1852, 27.654; 1852, 21.925; 1854, 31.117: thans slechts 7900. Indien echter de landverhuizers buiten de berekening blijven, wijkt het cijfer der aangekomen vreemdelingen niet zoo aanmerkelijk af van de drie vorige jaren. Immers was het getal aangekomen vreemdelingen buiten de landverhuizers: in 1851, 29972, 1852, 44.738; 1853, 41.321: 1854, 45.337; thans 41,596. Eene vergelijking met het jaar 1854 doet zien, dat de tegenwoordige vermindering van het totaal ontstaat door eene verminderde aankomst, in bijna alle provinciën; alleen in Limburg en in Groningen wordt eenige vermeerdering waargenomen. De volgorde der gewesten, naar de aankomst der vreemdelingen (buiten de landverhuizers) is deze: 1 Limburg, 2 Noordholland, 3 Zuidholland, 4 Gelderland, 5 Overijsel, 6 Noordbrabant, 7 Groningen, 8 Utrecht, 9 Friesland, 10 Zeeland en 11 Drenthe. Terwijl het getal *aangekomen* vreemdelingen 41.596 beliep, bedroeg dat der *uitgeleide*: 1477. Over het geheele rijk is de verhouding van uitgeleide tot aangekomen vreemdelingen in dit jaar als 1: 28. Diezelfde was in 1851, 1: 20; — 1852, 1: 25; — 1853, 1: 22; — en 1854, 1: 25. — Proportioneel zijn de uitleidingen uit Limburg en Drenthe merkelijk toegenomen. Ook uit Utrecht, hetgeen echter bij het kleine totaal der verwijderingen (4 in in 1854, 8 in 1855), minder belangrijk is. In Zuid- en Noordholland daarentegen zijn de uitleidingen zeer verminderd in getal. Het was aangenaam wederom eene niet onbelangrijke daling in het totaal van *die* vreemdelingen te ontwaren, welke, na min of meer langdurig verblijf hier te lande, als zonder middel van bestaan zijn verwijderd, daar dit toch een vernieuwd blijk is van de behoedzaamheid bij de toelating. — De afgifte van reis- en verblijfpassen is verminderd. Zij bedroeg over het rijk in 1854: 5595, thans slechts 5015. Welligt kan als eene der redenen, welke tot die vermindering hebben medegewerkt, worden geteld de cirkulaire van het departement van Justitie, dd. 24 April 1855, waarbij onder anderen herinnerd werd aan het reeds vroeger gegeven voorschrift, om bij de afgifte van reis- en verblijfpassen met omzigtigheid te werk te werk te gaan ten opzigte van personen, welke in Duitschland nog niet ontheven waren van hunne militaire verpligtingen. — Opmerkelijk is echter de vermeerdering van de aanhouding van bedelaars of landloopers in de provincie Noord-Brabant, welk cijfer alleen in Zuidholland en Drenthe van belang gekrompen is. De aanhoudingen wegens dronkenschap zijn in de provincie Noord-Holland buitengewoon verminderd. Dat cijfer was in die provincie, in 1851, 1029; 1852, 1631; 1853, 1435; 1854, 1391; terwijl thans slechts 433 aanhoudingen wegens dronkenschap zijn opgeheven;

"2°. dat de verhouding tusschen de bevolking der gewesten en de opgegevene misdrijven tegen personen de volgende is: In Noord-Brabant [illegible] Limburg 1 op 620; Gelderland 1 op 959; Overrijssel 1 op 864; Zuid-Holland 1 op 934; Zeeland 1 op 1194; Noord-Holland 1 op 720; Utrecht 1 op 598; Friesland 1 op 998; Groningen 1 op 1146 en Drenthe 1 op 953. In het rijk 1 op 957 zielen. Over het geheele rijk, is in dit opzigt weder vermindering van deze kathegorie van misdrijven zigtbaar. In 1851 was de verhouding 1 op 795 zielen, 1852, 1 op 719; 1853, 1 op 828; 1854 1 op 874; en 1855, 1 op 957. Eene buitengewone vermindering neemt men waar in de provincie Noord-Brabant. In 1854 (toen de verhouding reeds ten gunstigste was in vergelijking met alle overige gewesten) was er gepleegd 1 misdrijf tegen personen op de 1360 zielen, nu slechts 1 op de 6492, terwijl de som van deze soort van aanslagen is verminderd van 300 tot op 63. De verhouding tusschen de bevolking en de aanrandingen van eigendommen is in het rijk 1 op 486 zielen. Over het rijk is deze verhouding iets gunstiger dan in 1854. Zij was toen 1 op 471 zielen. In de 3 vroegere jaren echter was het aantal aanrandingen van eigendommen betrekkelijk kleiner. Noord-Brabant onderscheidt zich ook hier weder ten gunstigste, zoowel in vergelijking met de andere gewesten, als met de statistieke opgaven dier provincie zelve in vorige jaren. De bedoelde verhouding was aldaar in 1855 1 op 4494 zielen. In 1854 was het totaal dezer aanrandingen in Noord Brabant 467, nu slechts 91. Vooral in Limburg en in Utrecht wordt in dit opzigt achteruitgang opgemerkt. Het totaal van de waarde van het ontvreemde is, in vergelijking met het vorige jaar, gunstig te noemen. Het bedroeg toen *f* 116,410.63½, waarvan er worden afgetrokken *f* 53,531.39½ wegens aanhouding of andere redenen. Nagenoeg *f* 135,000 was dus in 1854 de waarde der ontvreemdingen. Thans is het totaal *f* 116,392.50. Ook in dit opzigt geeft het verkregen rezultaat in Noord-Brabant bijzondere reden tot tevredenheid. De verhouding van overgeleverde en onbekende daders is 1 *a.* wat betreft de misdaden tegen personen: 1 onbekend of voortvlugtig tegen 23,52 overgeleverd. Deze verhouding is voor het rijk iets minder gunstig dan in 1854, toen zij was: 1: 24.70; *b.* wat betreft de misdrijven tegen de eigendommen: in het rijk: onbekend of voortvlugtig 129 : 100. Laatstgenoemde verhouding is de meest gunstige van al de jaren, waarin de statistieke opgaven zijn ingezameld. Aan het slot van de ministerieele cirkulaire wordt gezegd: »Uit het bovenstaande zal u blijken, dat de verkregene rezultaten over het algemeen reden geven tot tevredenheid over den ijver van de amb-

tenaren van politie zoowel ten præventive als in het opsporen van misdrijven."

Werd in ons vorig nommer melding gemaakt van de door de leidsche hoogeschool gedane aanwinst van 5 deelen uit het zoo belangrijke als kostbare werk *Les catacombes de Rome*, etc., zoo meenen wij aan hierin belangstellenden stadgenooten geen ondienst te doen, hun mede te deelen, dat ook de bibliotheek der maatschappij *Arti et Amicitiae* in het bezit is van een kompleet exemplaar (6 deelen) van dit waarlijk grootsche werk. (*Amst. Court.*)

Het aantal runderen, in Friesland van den 28 Febr. tot 6 Maart aan de longziekte gestorven, bedraagt 124. Daarenboven zijn er, voor rekening der eigenaars afgemaakt. In [illegible] zijn dus weer 258 runderen als slagtoffers der besmettelijke ziekte gevallen.

Bij den minister van Finantiën is ontvangen eene som van *f* 30, door een onbekende, onder letter X, in muntbiljetten tot voldoening van aan den lande verschuldigd successieregt ingezonden.

Z. M. heeft benoemd: tot burgem. te Baxtem C. A. F. Boost; tot ontv. der dir. bel. en acc. te Heerlen c. a. J. W. de Gérard; tot insp. der reg. en dom. 3e kl. J. L. Becking; tot havenm. bij het noord-holl. kanaal P. H. Leijer; tot opzigter van den waterst. 3e kl. H. T. Weehuyzen; voorts C. J. Clavimans op zijn verzoek eervol ontslagen als hoofdingenieur van scheepsbouw, behoudens aanspraak op pensioen, en als zoodanig benoemd L. K. Turk, met bepaling, dat bij speciaal zal belast blijven met de leiding der werkzaamheden als hoofding. der Marine bij 's Rijks werf te Vlissingen.

GRAVENHAGE, 14 Maart. Z. M. de Koning heeft gisteren ten 5 ure in een bijzonder gehoor ontvangen Z. Exc. den baron d'André buitengewoon gezant en gevolmagtigd minister van Z. M. den keizer der Franschen bij het nederl. hof.

HOORN, 12 Maart. Op de markt alhier werden 65 stapels Kaas aangebragt, wegende te zamen 12,095 N. ℔. Prijs: kleine Hooi *f* 27.

GOES, 13 Maart. In onderscheidene dagbladen leest men, dat de werkzaamheden der landaanwinning-maatschappij met kracht worden voortgezet en met dien dat men deze met 600 man aan de indijking van genen nieuwen polder, met 2000 man aan het te graven kanaal werkte. Dit berigt is echter in die verhouding juist omgekeerd, daar men met 2000 man aan de indijking en slechts met 600 man aan het kanaal werkzaam was. (*H.*)

EINDHOVEN, 13 Maart. Is de omloop der belgische centen sedert eenigen tijd verminderd, thans cirkuleert hier weinig anders dan vijf-franksstukken, zoodat het eene zeldzaamheid is hollandsche munt te zien, dat zulks veel ongelegenheid veroorzaakt, laat zich ligt begrijpen. Wenschelijk ware het dus, dat op eene geschikte wijze de omloop van die vreemde munt konde worden tegengegaan.

Men leest in de Tweede Editie van het *Handelsblad*:

MARSEILLE, 16 Maart. Berigten uit China van 30 Jan. melden, dat de Engelschen eene verdedigende houding hadden aangenomen. De verbolgen Europeanen te Hongkong dreigden de gijzelaars om te brengen indien de gouverneur weigerde hen de opgelegde straf te doen ondergaan.

Uit Perzië wordt het berigt tegengesproken, dat de Engelschen verder binnenwaarts oprukten. In het kamp van Buchire leden de troepen aan vele ziekten.

Het berigt van een russischen inval in Bokhara is onjuist, daarentegen is het waar, dat een gezantschap van Bokhara naar Konstantinopel is vertrokken.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 14 Maart. De staatsraad heeft de grondslagen voor eene belasting op de aktien en obligatien vastgesteld. Het is een zegelregt van 5.15 centimes van het werkelijk kapitaal, hetwelk alle drie jaren geregeld zal worden naar den gemiddelden koers. De toepassing dier belasting op de buitenlandsche waarden zal aan eene latere regeling worden onderworpen.

Er is reeds melding gemaakt van den vreeselijken brand, die in de passage Vaucauson, Faubourg St.-Antoine heeft gewoed. Het blijkt nu, dat de brand ontstond in eene fabriek van behangselpapier en [illegible] in eene fineerzagerij. Het [illegible] hout, papier en verwstoffen zooveel voedsel, dat [illegible] de [illegible] nevengebouwen niet te denken was. Eerst na een hoogst vermoeijenden arbeid van meer dan twee uren, slaagde men er in den verderen voortgang van den brand te keer te gaan. Men schat de aangerigte schade op 300,000 franken. Ofschoon men het voor zeker houdt dat de brand aan geen misdadig opzet moet geweten worden, is niettemin een geregtelijk onderzoek ingesteld. Ver-

lies aan menschenlevens is bij dit ongeluk niet te betreuren geweest.

— Op nieuw wordt verzekerd, dat de fransche regering eenige oorlogsschepen naar Havana zal zenden, met het doel om een wakend oog te houden op de gebeurtenissen aan gene zijde van den Oceaan.

— Uit Napels wordt gemeld, dat het fregat *Fernanda* in de baai ligt om de staatkundige gevangenen naar de argentijnsche konfederatie over te brengen, daar dezen hunne toestemming tot die kolonizatie gegeven hebben. Dit getal moet omstreeks 240 bedragen.

— Vader Amanthon is in bijzonder gehoor bij den Keizer toegelaten, alvorens naar Rome te gaan, waar hij de Bisschops-wijding moet ontvangen. De nieuwe Bisschop van Ispahan zal in het Oosten niet minder dan vijf steden in zijn diocees bezitten, als Ispahan, Teheran, Touris, Mossoul en Bassara.

— Feruk-Khan heeft een onderhoud gehad met den amerikaanschen gezant den heer Masson, over het traktaat tusschen Perzië en de Vereenigde Staten, waarvan sprake is.

— Ten huize van den voormaligen redakteur van de *Presse*, Emile de Gerardin, zal dezer dagen een tooneelstuk worden opgevoerd, dat Alexander Dumas in vier-en-twintig uur heeft vervaardigd. De vlugge schrijver, die er zich op beroemt de beste kok van Frankrijk te wezen, zal dien dag zelf het middagmaal bereiden, voor de gasten, die zijn drama komen zien. Er zijn wel menschen die wel ouder maar nooit wijzer worden.

ENGELAND.

LONDEN, 14 Maart. In de zitting van het Lagerhuis van gisteren, heeft de kanselier van de schatkist, antwoordende op eene interpellatie, verklaard, dat het niet in de bedoeling van de onderhandelaars over het traktaat betreffende den Sondtol gelegen heeft, om een zesde van het doorvoerregt te vergoeden, daar de nu getroffen schikkingen voor alle belanghebbende partijen aanneembaar waren.

Lord Palmerston heeft, mede in antwoord op eene interpellatie, verklaard, dat de regering van haar protektoraat over Perzië afstand zou doen, bijaldien de andere natiën een zelfde besluit zouden nemen.

In antwoord aan den heer Layard zeide de minister, dat de bepalingen van het te Parijs gesloten traktaat met Perzië [illegible]

[illegible] dat de laatste tijdingen uit China de herstelling van de rust in de noordelijke provincien aankondigen.

Voorts heeft het Huis besloten om voor den prezident een pensioen van 4000 £ aan te vragen.

In het Hoogerhuis heeft lord Clarenden nopens het traktaat met Perzië [illegible] [illegible] meeting [illegible] wil der oppozitie een adres van vertrouwen in de Regering aangenomen.

— Het huwelijk van miss Leonora Rothschild is met buitengemeene pracht gevierd. Onder de arme Israëlieten zijn groote sommen gelds verdeeld.

— Blijkens de laatste berigten uit Washington heeft in het Huis der Vertegenwoordigers weder een ergerlijk tooneel plaats gehad tusschen de HH. Wright, van Tenessee en Sherman, van Ohio. Terwijl eerstgenoemde het woord rigtte tot een naast den Heer Sherman gezeten lid, werd hem door dezen een hand vol oudwels in het gezigt geworpen. De Hr. Wright wilde den ander te lijf, doch de overige leden verhinderden hem hierin. Men spreekt thans van een aanstaand tweegevecht. De heer Scherman beweert, dat de Heer Wright hem brutaal in het gezigt had gekeken, hetgeen door dezen wordt ontkend.

— Er heeft op nieuw eene bijeenkomst plaats gehad, onder voorzitterschap van den lord-mayor, ter voorbereiding voor de verkiezingen. Onderscheidene kandidaten zijn bij die gelegenheid voorgesteld, behalve die van lord John Russell en den heer Masterman, welke laatste, verzocht heeft niet weer in aanmerking te komen. De meeting heeft echter in dit opzigt tot geen uitslag geleid. Een adres van vertrouwen in de regering is almede voorgesteld en ook aangenomen, doch niet zonder ernstige tegenkanting.

Ook worden aanhoudend meetings in de overige steden van het land gehouden, met het oog op de verkiezingen. In het algemeen heerscht er veel beweging en op vele plaatsen zal de overwinning levendig betwist worden.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 12 Maart. Meerdere duitsche bladen, door [illegible] geschreven, willen hunne kolommen met de [illegible] over de verhouding van het konkordaat. De *Breslauer Zeitung* bevatte onder anderen in zijn Nommer van 24 Februarij een korrespondentie uit Weenen waarin de volgende volzin voorkomt: »De strijd tusschen de bureaukratie en de Kerk gaat onophoudelijk voort. Men zou, deze woorden lezende, meenen dat de keizerlijke Regering zich verpligt tegen de naleving en de gevolgen van het konkordaat verzette, hetgeen volstrekt niet zoo is. Deze valsche beschuldiging randt de eer van de keizerlijke Regering aan, en komt des te meer te onpas, daar verscheidene artikelen van het konkordaat reeds uitvoering hebben erlangd en dat die de [illegible] volgen [illegible] alleen worden geweten aan de plaatselijke moeijelijkheden, waarop men in sommige gewesten van dit uitgebreid rijk stuit en die een naauwgezette overweging noodig maken. Geen enkele hinderpaal is door de Regering aan de uitvoering van het konkordaat in den weg gelegd.

De *Breslauer Zeitung* verhaalt onder anderen nog dat de Kardinaal-Aartsbisschop van Weenen voor de vaste een buitengemeen streng mandement heeft uitgevaardigd, waarin hij degenen die de beschikkingen, in dat mandement vervat niet volgen, met al de strengheid der geestelijken censuur bedreigt. De mandementen nu van de Bisschoppen van Weenen voor de vaste, behelzen, zooals gebruikelijk is, de gewone dispensatien, of liever zijn geen mandementen in den eigentlijken zin des woords. Evenwel voegt de *Zeitung* er de volgende ongerijmdheid bij: »Om dit strenge bevel des te beter ten uitvoer te leggen, heeft Zijn Eminentie zijn sekretaris-generaal naar het hoofd der policie gezonden, en dien ambtenaar verzocht om zijn ondergeschikten te dwingen de vaste na te leven; maar de policie-direkteur heeft geweigerd zich naar dit verzoek te gedragen in opmerkelijke en duidelijke bewoordingen, en met nadrukkelijke wederstand.«

In het personeel van het Weener diocees is een vikaris-generaal en twee sekretarissen, maar geen sekretaris-generaal, waarvan de *Bresl. Zeit.* spreekt; [illegible] wij niet over den titel. Het berigt van het dagblad is geheel uit de lucht gegrepen. Wie zou overigens kunnen gelooven, dat een verlicht en eerwaardig Bisschop tot de policie zijn toevlugt zou nemen om de ambtenaren de wijze voorschriften van de vaste te doen opvolgen. Welk voordeel zou de Kerk uit zulken kleingeestigen dwang trekken? Het gezond verstand is overigens voldoende om het ongerijmde der aan den eerwaardigen Aartsbisschop toegedichte stappen te doen uitkomen."

Men kan uit dit staaltje nagaan met welken geest de *Breslauer Zeitung* bezield is.

BERLIJN, 13 Maart. In de tol-konferentie alhier, bestemd om eene vereeniging tusschen het tolverbond en Oostenrijk mogelijk te maken, vonden de voorstellen van laatstgenoemde mogendheid veel [illegible]

— Men meldt uit Koppenhagen dat den 14de het traktaat, betreffende den Sondtol, definitief geteekend is. De tol wordt met 1 April afgeschaft.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 16 Maart.

GETROUWD (12 Maart): E. IJ. Fost, wed. met C. C. van Reenen, wed.

BEVALLEN (12 Maart): G. P. van Marle, geb. van Oort, D. - C. S. W. Kehrer, [illegible] - W. G. E. Alewijn, geb. Cohen, Z. - W. O. [illegible]

OVERLEDEN (10 Maart): [illegible] huyse, 81 j. - H. J. Patoir, [illegible] 6 m. - M. J. H. van Lay, 16 j.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 55⅛	Livorno	2/m.	*f*	39½
	zigt	» 55⅝	Napels	»	»	83
Bordeaux	2/m.	» 54¾	Petersburg	»	»	1.82
»	zigt	» 55⅝	Weenen	6/w.	»	33⅞
Madrid	3/m.	» 238	Augsburg	»	»	35 5/16
Cadix	»	» 238	Frankfort	»	»	[illegible]
Seville	»	» 237	Hamburg	2/m.	»	[illegible]
Bilbao	»	» 237		zigt	»	[illegible]
Lissabon	»	» 39⅞	Londen	[illegible]	»	[illegible]
Porto	»	» 39⅞		zigt	»	[illegible]
Genua	2/m.	» [illegible]	Rotterdam	[illegible]		[illegible]

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

PARIJS, 13 Maart. [illegible] 71.20; 4½ pct Spanje 25; 3 pc. id. 38½; 5 pc. Met. [illegible] Leen. 89.

MADRID, 13 Maart. 3 pc. Schuld 39.60, id. 1½ pc. 25.70.

LONDEN, 14 Maart. Cons. 93⅛; Spanje buit. 3 pc. 41⅝; id. 1½ pc. 24⅝; Rusl. 5 pc. [illegible]; id. 4½ pc. 98; Holl. 4 pc. 99; id. 2½ pc. 65[illegible]; [illegible] 5 pc. 90½; Braz. 104; Peru 4½ pc. 78; Gren. [illegible]; id. werk. 22½; Mexiko 3 pc. 23½; Portugal 3 pc. 45½; Ecuador 15; Venezuela 37½; Wissel op Amst. 11.18; Hamburg 13.07½.

WEENEN, 14 Maart. Met. 5 pc. 83½; id. 4½ pc. 74½; Bank-Aktiën 1081; Oblit Ansi. 286; Wissel op Londen 10.07; Amst. —; Parijs —; Goud [illegible] Zilver —.

BERLIJN, 14 Maart. 3½ pc. Pr. Staatsch. —; 5 pc. Rusland 107[illegible]; id. 4½ pc. —; Wissel op Londen 2/m. 6 Th. 19; Amst. kort 142⅜; Hamb. 150⅞; Petersburg 105.

HAMBURG, 14 Maart. Spanje 1½ pc. —; id. 3 pc. 2⅜; Rusl. 5 pc. 102½; 4½ pc. 90; 3 pc. Mexikanen 10½; Noord-Duitsch bank 96; Wissel op Londen 3/m. —; id. kort —; Amst. —

FRANKFORT, 14 Maart. 5 pc. Met. 81; 1½ pc. Spanje [illegible]; id. 3 pc. —; Wissel op Londen 3/m. —; Parijs —; Weenen —; Amsterdam —.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

			13 MAART	4½ u. gebl.		14 MAART	4½ u. gebl.
Nederl., Werkel. Schuld à	2½	pCt.	63 15/16	63⅝	"		
Dito Dito	3	"		76½	"		
Dito Dito	4	"		95¾	"	95 15/16	
Overzeesche Bezittingen	4	"			"		
Amortis. Syndik.	3½	"		90⅝	"	90⅞	
Actien Ned. Bank	4	"			"		
Handel-Maatschappij	4½	"	137⅝		"		
Maatschappij van Weld.	4	"			"		
Oblig. Rijn-Spoorw.	4½	"			"		
" Holl. Spoorw.-M.		"			"		
Obligatiën	4½	"	98¼		"		
België	2½	"			"		
Dito bij *Rothschild*	2½	"	52¼		"		
Frankrijk, Obligatiën	3	"			"		
Spanje, Onbep. Stukken	1¼	"	24¾	24¾	"	24 15/16	
Dito	3	"	42⅝	43	"		
Dito Binnenl. à 6/m.	3	"	37⅝	38 1/16	"	38 5/16	38⅛
Coupon-Bewijzen			6 9/16		"		
Amortisable Schuld			5⅞	5⅞	"		
Portugal, te Londen	3	"	45⅞	45 15/16	"		
Dito Uitgestelde			25⅜	25⅝	"		
Rusl., bij *Hope* 1798 en 1816	5	"	104⅛	104⅛	"		
Dito Dito 1828 en 1829	5	"	103	103	"		
Cert. bij dito 1831 en 1833	5	"	93¼	93	"	93⅛	
Inschr. bij *Stieglitz*, 5e Serie	5	"	95⅛	95⅛	"		
Dito idem 6e "	5	"	96½	96½	"		
Certifikaten te Hamburg	5	"			"		
Dito dito te Londen	4½	"			"		
Dito dito *Hope en C°.*	4	"		85	"		
Dito bij *Stieglitz en C°.*	4	"		84⅝	"	84¾	84¾
Dito bij id. 5de Serie	4	"	83		"		
Dito in Zilver	6	"			"		
Inschrijving in Assignat.	6	"			"		
Certifikaten van dito	6	"	64¼		"		
Polen, Aand. met Lot. fl. 500			153		"		
Schatkist-Obligatiën	4	"			"		
Oostenrijk, Metalliek	5	"	77	76 15/16	"	76⅞	76 15/16
Dito rente te Amsterdam	5	"	87	86⅞	"	87	
Dito Nationale	5	"	78¾	78⅝	"	78 11/16	
Dito	2½	"	39 15/16	39⅞	"		
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	5	"		80½	"		
Dito	4	"		64⅜	"		
Aand. met Loting fl. 250		"	394		"		
Nieuwe dito 1854		f	327		"		
Pruiss. Aand. 1854	3½	"	210½		"		
Napels, Cert. bij *Rotschild*	5	"			"		
Denemarken, Leen. te Lond.	5	"			"		
Louisiana bij *Hope*	5	"	99⅜		"		
Braziliё	5	"			"		
Dito 1843	5	"			"		
Mexiko	3	"	22⅛	22 1/16	"	22⅜	22¼
Dito Onbepaalde	3	"	22⅛	22 1/16	"	22⅜	22¼
Peru	4½	"	[illegible]				
[illegible]							
Dito Uitgestelde			[illegible]				
Ecuador à £ 100	1	"	14 1/16	14¾	"		
Venezuela, à £ 100	4½	"	34½	34 9/16	"		
Dito Uitgestelde		"	13¾		"		
Amerika, Bank-Aktiën Cert.					"		
Dito Orig.					"		
Grieken, [illegible]	5	"		5 9/16	"		

[illegible] 96⅞; Illin. 95⅛, ¼; Gren. onb. 21 9/16; Ecuador onb. 14⅞, 7/16; Venez. onb. 34 9/16.

Vaste markt, bij levendigen handel in 3 pc. Binnenl. Spanje en mexikaansche fondsen, welke tot verbeterde koers te plaatsen waren.

Koers van het Geld. Beleening 4 pCt., Prolongatie 3½ pCt., Diskonto 4½ pCt.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 16 Maart.

Prijzen der Ruwe Suiker op heden.

Vaten. Surinaamsch blond *f* 42 a 46, en Nickerie, bruin *f* 37 a 41.

Kisten. Brazil, wit *f* 46 a 5[illegible], blond *f* 43 a 46, bruin *f* 38 a 42; Havana, wit *f* 51 a 56, blond *f* 44 a 51, bruin *f* 39 a 43.

Kranjangs en Kannassers. Java, wit *f* 50 a 53, ord. wit *f* 48 a 49, grijs *f* 46 a 47, blond of geel *f* 44 a 45, bruin *f* 39 a 43.

Matten en Zakken. Manilla, blond *f* 44 a 47, bruin *f* 38 a 43.

BEZIERS, 12 Maart. *Voorloop.* De handel in dit artikel blijft onbelangrijk en voorraad van dit vocht ontbreekt. Men heeft betaald voor disponible 215; op Maart en April 211 en op Mei en Junij 206.

LONDEN, 14 Maart. *Suiker* gesouteneerd. Tegen aanst. Dingsdag zijn in veiling geannonceerd 11*m*. zak Mauritius en 3000 zak Madras, tegen Woensdag 1000 kn. Java, 2500 zak Chinesche en tegen Donderdag 2100 kn. Havana *Geraffineerd* wat hooger; bruine lompen 63 s. 6 d. — *Koffij*. Clean Native Ceylon met 60 a 61 s. betaald. — *Rijst* vast met veel handel. De kwal. van 10 s. 3 d. a 11 s. kostende, zijn het meest gewild. In gepeld wordt veel gedaan vooral voor Export. — *Talk* vast. Op Maart 67 s.

NEW-ORLEANS, 26 Feb. (Per Telegraaf) *Katoen.* Heden verkocht 9000 balen Middling 12¾ a 13 c. — *Vrachten* flaauw.

RIO GRANDE DO SOL, 16 Jan. *Huiden.* De zouters werken zeer langzaam en wij hebben volstrekt geen voorraad ter plaatse. — Men zoude zelfs 195 reis per ₰ aanleggen, doch daartoe wordt niet losgelaten *Drooge* huiden gelden 400 [illegible]0 reis.

MONTEVIDEO, 18 Jan. *Huiden* met beperkte aanvoeren, [illegible] noteringen weder hooger zijn. Disp. gezouten bedongen [illegible] 98 rls. en op levering werden kontrakten afgesloten a [illegible], alles voor Extra-Rios salderos. Voor gedroogde wordt 102 [illegible] gevraagd. Tot 100 rls. zijn koopers, doch wordt daartoe niet [illegible]. Gezouten Paardenhuiden gelden 23 a 24 rls. per 30 [illegible] gedroogde d°. 18½ a 19 rls.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

BROUWERSHAVEN, 13 Maart. Ruiter, Nederland, Batavia naar Rotterdam.

St. HELENA, 12 Jan. Hazewinkel, Zeeland, Batavia naar Amsterdam.

TRIEST, 9 Maart. Gnodde, Jonge Walrave, Amst.

UITGEZEILD:

HELVOET, 13 Maart. Popken, Catharina Wilhelmina, Brouwershaven en Batavia.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 16 Maart, in lading naar:

Manheim.	W. Bouwmeester, Carolina.
Ludwigh. en Manheim.	P. Hartman, Eleonora.
Ruhrort.	J. van Beek, Vrouw Willemina.
Wesel.	P. J. Balck, Vrouw Rebecca.
Mainz.	G. Reichert, Mainz N°. 4.
Duisburg.	F. Hendriks, Vrouw Jacoba.
Dusseldorp.	J. Hespe, Niederrhein N°. 8.
Ordingen en Ruhrort.	H. B. Meijer, Goede Negotie.
Keulen.	G. W. Scholten, Cöln N°. 8.

AMSTERDAM, [illegible], vertrokken naar:

Keulen.	W. Vogels, Cöln. N°. 1.
Frankfort.	C. Weingartner, Frankfort N°. 26.
Duisburg.	J. Otten, Johanna.

Rijnhoogte ARNHEM, 13 Maart 1 el 10 duim.
KEULEN, 15 " 6 vt. 2 "

ERRATA. Door het onduidelijk schrift is in ons Nommre 3001 in de Advertentie N°. 3021, gezet: Hunthuysen, lees: Houthuysen.

Advertentiën.

Men vraagt een Bediende.

In eene Manufactuurwinkel vraagt men een **WINKELBEDIENDE**, van de R. C. Godsdienst, tusschen de 20 en 30 jaren oud. Zij die bewijzen van goed gedrag en bekwaamheid kunnen overleggen, zullen in aanmerking komen. Reflecteerende adressere zich met *franco* brieven onder de letters H. C. L. bij den Boekhandelaar J. W. van Leeuwen, Breedestraat te Leyden. (3023)

Het R. K. Parochiaal Kerkbestuur van Vlissingen, Bisdom van Haarlem, is voornemens onder nadere goedkeuring op Dingsdag den 24e Maart 1857, des voormiddags ten 12 ure, in het Stads Koffijhuis, *de Beurs te Vlissingen*, in het openbaar aan te besteden:

Het afbreken der Oude Kerk en aanhoorende Huizen en het Bouwen eener Nieuwe Kerk met Toren.

De bestekken liggen ter lezing te Vlissingen in het Koffijhuis de Beurs, en in het Hôtel de Commerce; te Middelburg, in het Logement de Abdij en in het Hôtel de Flandre; te Dordrecht, in het Hôtel Bellevue; te Rotterdam, in de Romein; te Gorinchem, in de Hooiwagen; te Utrecht, in de Liggende Os, bij de Gapers; te Arnhem, in het Hôtel des Pays-Bas en te Amsterdam, in het Hof van Braband, in de Kalverstraat.

De teekeningen liggen ter bezigtiging in de Pastorij van voorzegde gemeente, alwaar ook, alsmede bij den Boekhandelaar J. W. van Leeuwen, op de Breedestraat te Leyden, de bestekken op *franco* aanvrage à *f* 1 te verkrijgen zijn. (3012)

DE ZALF EN PILLEN VAN HOLLOWAY, een zeer aanbevelenswaardig middel tegen de *roos*. K.... M...., te *Bolsward*, leed sedert vele jaren aan deze ongesteldheid en sedert 9 maanden was hij bijna blind en doof daarvan. Hij raadpleegde onderscheidene geneesheeren deswegen, doch de ziekte verslimmerde van dag tot dag en bragt eindelijk zijn leven in gevaar. Zijn goede geest echter verliet hem niet; een zijner kennissen bragt hem eene groote dosis zalf en pillen van Holloway; hij gebruikte dezelven, en de uitkomst was zoo voldoende, dat hij in twee weken tijds het gezigt en gehoor weder verkreeg, en twee maanden daarna volmaakt hersteld was.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.50, *f* 20.50.

Potjes Zalf à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 7.05, *f* 13.85, *f* 22.95.

Zijn op franco aanvragen, à contant te bekomen bij B. Adama, Apotheker, Heerengracht hoek Utrechtschestraat, N°. 22 te *Amsterdam*, bij L. J. Grootendorst, dépôthouder te *Utrecht*, G. Verhaart, dépôthouder te *Prinsland* en bij J. Straatman, hoofd-dépôthouder te *'s Bosch*, alsmede te *Londen*, Strand 244, *Holloway's Etablissement.* (2592)

(3000) Bij G. B. VAN GOOR, te Gouda, ziet het licht:

W. A. RUST,

SCHETS DER TECHNOLOGIE,

of Wetenschappelijke Beschrijving, Opheldering en Onderzoek van alle Technische Verigtingen, die den grondslag der gezamentlijke industrie uitmaken.
Ten gebruike bij Technologische lessen en tot zelf-onderrigt.

TWEEDE DRUK. *f* 3.60.

Dit Leerboek van den bekenden Berlijnschen Technoloog waarvan eene eerste aanzienlijke oplage, binnen weinig tijds, was uitverkocht, onderscheidt zich door vorm en inhoud, zoowel als door beknoptheid en volledigheid gunstig van alle bestaanden. Bij elk Technisch bedrijf is de natuurlijke gesteldheid der bewerkt wordende stof, de wijze waarop zij gewonnen en gebruikt wordt, duidelijk opgegeven, terwijl men door de eenvoudige schoone groepering der verschillende technische verrigtingen een gemakkelijk overzigt van het geheel verkrijgt. Een uitvoerig WOORD-en ZAAKREGISTER aan het einde des Werks brengt den gebruiker gewis veel gemak en voordeel aan.

(3025) Op de, in verschillende Dagbladen, zoo gunstig beoordeelde

REVUE DE L'ART CHRÉTIEN

dirigée par M. l'Abbé CORBLET,

worden inteekeningen en mededeelidgen aangenomen bij

Billaux aîné en Bolsius

te 's BOSCH,

eenige korrespondenten [illegible]

De Drukker en Boekhandel. C. L. VAN LANGENHUYSEN geeft uit, en verzendt op aanvrage:

UITGAVEN DER VEREENIGING „REGT VOOR ALLEN."

I.

DE UTRECHTSCHE FAKTIE,

DOOR

J. W. CRAMER.

(Feb. 1857)

Een brochure van 145 blz. . . . . *f* 0.50.

Bij denzelven zijn verkrijgbaar de volgende

WOORDENBOEKEN:

Nouveau Dictionnaire de Poche Français-Italien et Italien-Français, composé d'après les Dictionnaires de l'académie française, de Boiste etc.; et pour l'italien, d'après ceux d'Alberti, d'Antonini et de Barberi, contenant outre l'accent prosodique un vocabulaire de Noms d'hommes et de Pays, par Giuseppe Ruggieri et F. C. Gérard, huitième édition, in linnen band à *f* 1.80.

Nouveau Dictionnaire portatif Français-Allemand et Allemand-Français, composé d'après les ouvrages les plus récents et les plus complets par C. A. Caspar et F. C. Gérard, in linnen band . . . *f* 2.00.

Nouveau Dictionnaire de poche Français-Anglais et Anglais-Français de Thomas Nugent, Nouvelle édition entièrement refondue et augmentée d'après les Dictionnaires de Johnson, Walker, Wilson, etc., par Asborne de Chastelain Professeur d'anglais et auteur d'ouvrages élémentaires sur la langue anglaise, in linnen band *f* 1.60

Nieuw Hand-Woordenboek der Nederduitsche en Fransche talen, door P. Agron en G. N. Landré. Tweede verbeterde en aanmerkelijk vermeerderde druk, 2 deelen in linnen band . . . . *f* 3.[illegible]

Kramers Woordentolk verkort, bevattende de vertaling en verklaring van vele duizenden vreemde woorden, waarvan de kennis voor den ambtenaar, koopman, fabrikant, kunstenaar, dagbladlezer enz. enz. dagelijksche behoefte is, in linnen band *f* 1.10.

Beknopt Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, door A. J. van der Aa (Lid der maatschappij van Nederlandsche Letterkunde) onder medewerking van eenige vaderlandsche geleerden, in linnen band. . . . . *f* 7.00.

Te Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.